नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
जिल्ला प्रशासन कार्यालय, ओखलढुङ्गा

मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना, २०७७

मनसुनमा हुनसक्ने जनधनको क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्न विपद् व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने सबै सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूले मनसुन पूर्वतयारी कार्ययोजना बनाई तयारी अवस्थामा रहन आवश्यक देखिएकोले यो पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना, २०७७ बनाई लागु गरिएको छ ।

मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना, २०७७

(क) खोज, उद्धार तथा समन्वय:

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
१	बाढी, पहिरो तथा डुवानको जोखिममा रहेको बस्तीहरूको पहिचान गरी पूर्वसूचना दिने र समुदायमा रहेका सञ्चार माध्यमबाट प्रचारप्रसार गर्ने ।	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	▪ सुरक्षा निकायहरू ▪ जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र ▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	मनसुन शूरु हुनुपूर्वको समयदेखि निरन्तर
२	विपदको समयमा आवश्यक पर्ने उपकरणसहित आवश्यक न्यूनतम उद्धार सामग्रीसहित खोज तथा उद्धार कार्यको लागि तयारीमा रहने ।	• स्थानीय तह • सडक डिभिजन कार्यालय, • चारवटै सुरक्षा निकायहरू • खोज तथा उद्धारमा संलग्न निकायहरू ।	▪ जिल्ला समन्वय समिति ▪ स्थानीय तहमार्फत भारी उपकरणहरू (डोजर, एक्साभेटर, टिपर, ट्रक)व्यवस्थापन ▪ उद्योग बाणिज्य संघ ▪ निर्माण व्यवसायी संघ ▪ एम्बुलेन्स सेवा प्रदायक संस्था	जेठको पहिलो हसादेखि निरन्तर
३	मनसुन पूर्वतयारी योजना तर्जुमा गरी वेभसाईटमा राखी राष्ट्रिय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र (NEOC) पठाउने ।	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	▪ जिल्लास्थित सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्था ▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	जेठको पहिलो हसा
४	जिल्ला आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र (DEOC) लाई तयारी अवस्थामा राखे	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति (DDMC)	▪ राष्ट्रिय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र ▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	निरन्तर
५	राहत सामग्रीहरूको उचित भण्डारण गर्ने तथा जिल्लामा भएको भण्डारणको अनुगमन गरी अध्यावधिक गर्ने ।	• जिल्ला आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा ▪ उद्योग बाणिज्य संघ	जेठको पहिलो र दोश्रो हसा

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
		• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, • स्थानीय तहहरू	▪ खाद्यान्न व्यवस्था कम्पनी लिमिटेड	
६	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन राहत कोषमा न्यूनतम रकम राख्ने ।	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	▪ गृह मन्त्रालय	निरन्तर
७	सुरक्षा निकायहरूलाई तैनाथी अवस्थामा राख्ने ।	• नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय	▪ गृह मन्त्रालय ▪ जिल्ला प्रशासन कार्यालय	निरन्तर
८	बाढी पूर्व सूचना प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउने ।	• जल तथा मौसम विज्ञान विभागको फिल्ड कार्यालय • सुरक्षा निकायहरू	▪ जल तथा मौसम विज्ञान विभाग ▪ जल मापन केन्द्रहरू ▪ बर्षा मापन केन्द्र ▪ सुरक्षा निकायहरू ▪ स्थानीय तह	निरन्तर
९	मुख्य नदीहरूमा बाढीको बहाव मापन गरी जिल्ला आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रमा सूचना दिने ।	• जल तथा मौसम विज्ञान विभागको फिल्ड कार्यालय • जिल्ला आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र • सुरक्षा निकायहरू	▪ जल तथा मौसम विज्ञान विभाग ▪ जल मापन केन्द्रहरू ▪ बर्षा मापन केन्द्र ▪ राष्ट्रिय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र ▪ सुरक्षा निकायहरू	निरन्तर
१०	विपद्को समयमा सूचना व्यवस्थापनमा समन्वय गरिने र एकद्वार प्रणाली अपनाउने ।	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	▪ गृह मन्त्रालय ▪ राष्ट्रिय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र ▪ नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल ▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा ▪ नेपाल पत्रकार महासंघ जिल्ला शाखा	मनसुनको समयमा
११	स्थानीय स्वयंसेवकको परिचालन गर्ने ।	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति • स्थानीय तह	▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, ▪ जिल्लास्थित गैरसरकारी संघ संस्था, ▪ विभिन्न क्लव तथा टोल सुधार समिति	निरन्तर
१२	• घटना लगतै र घटनापश्चात सूचना संकलन गर्ने ।	• जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति	▪ स्थानीय तह	निरन्तर

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
	• द्रुत प्रतिकार्य लेखाजोखा IRA /MIRA गर्ने । • जिल्लाका स्थानीय तहमा नेपाल रेडक्रस सोसाईटी उपशाखामार्फत खोज उद्दारका सामग्री उपलब्ध गराउने ।	• जिल्ला आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र ▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा	▪ नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल ▪ राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय ▪ अन्य सरोकारवाला निकायहरु	
(ख) राहत, पुनर्स्थापना, पुनर्लाभः				
१	सामुदायिक एफ.एम. लगायत स्थानीय सञ्चारमाध्यममार्फत मनसुन पूर्व तयारी प्रचारप्रसार अभियान सञ्चालन गर्ने ।	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति • जिल्ला समन्वय समिति • स्थानीय तह	▪ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, ▪ स्थानीय रेडक्रसका स्वयंसेवक तथा उपशाखाहरू, ▪ समुदायस्तरका तालिम प्राप्त स्वयंसेवकहरू, ▪ जिल्लास्थित सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्था	असार पहिलो हप्तादेखि निरन्तर
२	स्थानीयस्तरमा तालिमप्राप्त स्वयंसेवक पहिचान गरी तयारी तथा परिचालन गर्ने ।			निरन्तर
३	विपद्को पूर्वानुमान गरी न्यूनतम बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू व्यवस्थापन गर्ने ।		▪ सुरक्षा निकाय	जेठ अन्तिम हप्ताभित्र
(ग) अस्थायी आवास तथा गैरखाद्य सामग्री व्यवस्थापनः				
१	जिल्लामा विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान गर्ने ।	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति • जिल्ला समन्वय समिति • स्थानीय तह • शहरी विकस तथा भवन डिभिजन कार्यालय	▪ सुरक्षा निकायहरू ▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ▪ जिल्लास्थित गैरसरकारी संघसंस्था, ▪ जिल्ला आयोजना कार्यान्वयन इकाइ (भवन, शिक्षा, GMaLI)	जेठको पहिलो हप्ताभित्र
२	अस्थायी आवास योजनाको लागि सुरक्षित स्थानको पहिचान गरी अद्यावधिक गर्ने ।			
३	आपतकालीन अवस्थामा अस्थायी आवास निर्माणका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने ।	• जिल्ला समन्वय समिति • स्थानीय तह • शहरी विकस तथा भवन डिभिजन कार्यालय	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ▪ सुरक्षा निकायहरू ▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ▪ जिल्लास्थित गैरसरकारी संघसंस्था, ▪ जिल्ला आयोजना कार्यान्वयन इकाइ (भवन, शिक्षा, GMaLI)	निरन्तर
४	अस्पताल, विद्यालय, सुरक्षा निकाय तथा मानवीय आवश्यकताका	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	▪ सुरक्षा निकाय	जेठको दोश्रो

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
	सामग्री भण्डारणका लागि क्याम्प व्यवस्था गर्ने ।	• जिल्ला समन्वय समिति • स्थानीय तह • शहरी विकस तथा भवन डिभिजन कार्यालय	▪ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ▪ जिल्ला अस्पताल ▪ जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय ▪ शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई	हप्ता
५	तत्काल राहत वितरणका लागि गैरखाद्य सामग्री व्यवस्थापन गर्ने ।	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति • जिल्ला समन्वय समिति • स्थानीय तह	▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, ▪ संघसंस्थाहरु, क्षेत्रगत सदस्यहरू	जेठको पहिलो हप्ता

(घ) स्वास्थ्य तथा पोषण:

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
१	• द्रुत प्रतिकार्य समुह (Rapid Response Team) गठन र परिचालन गर्ने । • प्रत्येक पालिकामा RRT Team गठन गरि तयारी अवस्थामा राख्ने । • पालिकाको RRT Team ले स्वास्थ्य कार्यालयसंग Daily Update र Daily Communication गर्ने । • पालिकाको RRT Team ले आफ्नो क्षेत्रमा स्वास्थ्य सम्बन्धि कुनै Outbreak तथा Emergency घटनाहरु भए नभएको Investigation गर्ने । • Outbreak लाई फैलिन नदिन नियन्त्रण विधिहरु अपनाउने । • तुरुन्त स्वास्थ्य कार्यालय तथा सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने । • Outbreak, Investigation को Report तयार गर्ने ।	• स्वास्थ्य कार्यालय • स्थानीय तह (स्वास्थ्य शाखा)	▪ स्वास्थ्यकर्मी सहितको टोली (रुम्जाटार अस्पताल) ▪ महिला स्वास्थ्य स्वयसेविका	निरन्तर
२	• सरुवा रोग फैलिन नदिन तयारी अवस्थामा रहने तथा सतर्कता अपनाउने । • मौसम परिवर्तन हुँदा महामारीबाट फैलिने सरुवा रोगहरु (दादुरा-रुवेला, मलेरिया, डेंगु, झाडापखाला आदि) को बारेमा जनचेतनामुलक सूचनाहरु सञ्चार माध्यमबाट			

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
	प्रसारण गर्ने । • सरुवा रोगहरु नियन्त्रण गर्न आवश्यक पर्ने औषधिहरुको मौज्दात राख्ने । • रोगहरुको अति जोखिम ठाँउहरुको पहिचान गरि आवश्यक तयारी तथा सतर्कता अपनाउने ।			
३	• अत्यावश्यक औषधी तथा औषधीजन्य सामग्री व्यवस्थापन (बफर स्टक) गर्ने । • गत वर्षहरुमा यस्ता रोगहरुको Outbreak हरु भए नभएको जानकारी लिने र आवश्यक औषधिहरुको मौज्दात राख्ने । • महामारीको अवस्थाको अध्ययन गरी आवश्यक औषधिहरु खरिद गरी राख्ने र आवश्यक परेमा आकस्मिक कोष वा सम्बन्धित निकायबाट माग गर्ने ।			जेठको दोश्रो हप्ता
४	• एम्बुलेन्स व्यवस्थापन गर्ने । • एम्वुलेन्स सेवा संचालन समितिसँग सहकार्य गरि विपद्को लागि एम्वुलेन्स तयारी अवस्थामा राख्ने ।	• जिल्ला एम्वुलेन्स सेवा संचालन समिति	▪ एम्वुलेन्स सेवा प्रदायक पालिका/संस्था	निरन्तर

(ङ) खाद्य सामग्री तथा कृषिः

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
१	खाद्य सामग्रीको मौज्दात विवरण अध्यावधिक गर्ने ।	• जिल्ला समन्वय समिति • स्थानीय तह (कृषि शाखा)	▪ उद्योग वाणिज्य संघ ▪ खाद्यय व्यवस्था कम्पनी लिमिटेड	जेठको दोश्रो हप्ता
२	विपद्को समयका लागि मौज्दात राखे ।			
३	आफ्नो मातहतमा रहेको सवारी साधन, कृषि प्राविधिकहरूलाई तयारी अवस्थामा राखे ।		▪ सबै सरकारी कार्यालयहरु (सवारी साधन),	निरन्तर
४	मनसुनको समयमा हुनसक्ने सम्भावित क्षती तथा प्रकोपकाबारेमा सामुदायिक एफ.एम. रेडियो तथा संचार माध्यबाट प्रचारप्रसारको व्यवस्था मिलाउने ।		▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ▪ जिल्लास्थित गैरसरकारी संघसंस्था ▪ सञ्चारमाध्यम/ सञ्चारकर्मी	मनसुन शुरु हुनुपूर्वको समयदेखि निरन्तर

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
	(च) पशु पन्छी तथा चौपाया व्यवस्थापनः			
१	पशु पन्छीबाट हुनसक्ने संक्रमणविरुद्ध खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	• भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र • स्थानीय तह (पशु शाखा)	▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	नियमित
२	पशु पन्छीबाट हुनसक्ने संक्रमण रोग नियन्त्रण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।			
३	मृत पशुपन्छी व्यवस्थापन गर्ने ।		▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ▪ सुरक्षा निकाय	विपद् पश्चात
४	राहत वितरण कार्यमा समन्वय गर्ने ।		▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	विपद् पश्चात
५	जनशक्ति परिचालन गर्ने ।		▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ▪ सुरक्षा निकाय	आवश्यकतानुसार
	(छ) संरक्षणः			
१	मनसुनबाट हुनसक्ने महिला बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको संरक्षणको लागि क्षेत्रगत बैठक बसी पूर्वतयारी योजना निर्माण गर्ने ।	• स्थानीय तह (महिला बालबालिका तथा सामाजिक विकास शाखा)	▪ जिल्लास्थित सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्था	जेठको दोश्रो हप्ता
२	परिवारबाट विछडीएका, अभिभावक गुमाउनसक्ने बालबालिकाका लागि तत्काल राहत तथा बन्दोबस्ती उपलव्ध गराउनसक्ने गरी रकमको व्यवस्था गर्ने ।	• स्थानीय तहका महिला बालबालिका तथा सामाजिक विकास शाखा	▪ जिल्लास्थित सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्था	जेठको दोश्रो हप्ता
	(ज) खानेपानी, स्वच्छता तथा सरसफाईः			
१	विपद्को समयमा सुरक्षित खानेपानीका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने ।	• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय • पालिकास्तरीय खानेपानी, स्वच्छता तथा सरसफाइ समिति	▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ▪ जिल्लास्तरीय खानेपानी, स्वच्छता तथा सरसफाइ समिति	नियमित
२	आपतकालीन अवस्थामा आवास व्यवस्थापन क्षेत्रसँग समन्वय गरी अस्थायी शौचालय निर्माणका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने ।	• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ▪ सुरक्षा निकाय ▪ पालिकास्तरीय खानेपानी, स्वच्छता तथा सरसफाइ समिति	विपद् पश्चात

सि.नं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय
३	वैकल्पिक खानेपानीको श्रोतको पहिचान गर्ने ।	• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	▪ जिल्ला समन्वय समिति ▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	जेठको दोश्रो हप्ता
४	मनसुनको समयमा हुनसक्ने सम्भावित क्षती तथा प्रकोपका बारेमा सामुदायिक संचार माध्यमबाट प्रचारप्रसारको व्यवस्था मिलाउने	• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ▪ जिल्लास्थित गैरसरकारी संघ संस्था ▪ सञ्चारमाध्यम/ सञ्चारकर्मी	जेठको दोश्रो हप्ता देखी